

Bezrobotni 2016

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 14 stycznia 2016 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

- ▶ Problem bezrobocia w gospodarstwach domowych respondentów od trzech lat systematycznie maleje. Z marcowego i kwietniowego sondażu wynika, że w mniej więcej co piątej rodzinie (21%) są osoby bezrobotne i poszukujące pracy.
- ▶ Mianem bezrobotnych określa się 9% ogółu badanych. Dodatkowo jedna trzecia dorosłych Polaków to osoby, które w przeszłości pozostawały bez pracy – przez krótszy (23%) lub dłuższy czas (10%). Bezrobocia do tej pory nie doświadczyło niemal trzy piąte badanych (58%).
- ▶ Bezrobocie w Polsce ma w przeważającym stopniu charakter bezrobocia długotrwałego. Trzy piąte osób bezrobotnych (61%) pozostaje bez pracy dłużej niż rok, w tym jedna szósta (16%) nie ma zatrudnienia od ponad dwóch do pięciu lat, zaś jedna trzecia (34%) nie pracuje od ponad pięciu lat.
- ▶ Tylko co drugi bezrobotny (50%) zarejestrowany jest w urzędzie pracy.
- ▶ Zdecydowana większość bezrobotnych (73%, od ubiegłego roku wzrost o 5 punktów procentowych) przyznaje, że podstawowym źródłem ich utrzymania są dochody uzyskiwane przez innych członków rodziny.
- ▶ Niemal dwie piąte (39%) zadeklarowanych bezrobotnych stanowią ci, którzy nie podejmują żadnych działań w celu znalezienia pracy i nie wyrażają gotowości podjęcia zatrudnienia w najbliższym czasie. W porównaniu z rokiem ubiegłym aktualnie bezrobotni są wyraźnie mniej skłonni do wyrzeczeń w celu podjęcia zatrudnienia.

Tradycyjnie już, na podstawie naszego marcowego i kwietniowego badania¹ staramy się oszacować, w ilu rodzinach w Polsce są osoby pozostające bez pracy. Interesuje nas również osobista sytuacja badanych – ich przeszłe i obecne doświadczenia związane z bezrobociem. Przede wszystkim jednak staramy się opisać sytuację życiową respondentów, którzy uważają się za bezrobotnych². Osoby te pytamy, jak długo nie mają zatrudnienia, czy są zarejestrowane w urzędzie pracy, z czego się obecnie utrzymują, czy poszukują pracy, czy gotowe są podjąć ją w najbliższym czasie. Ponadto próbujemy się dowiedzieć, do jakich wyrzeczeń skłonni są bezrobotni, by zdobyć zatrudnienie.

BEZROBOCIE W RODZINACH RESPONDENTÓW

W celu ustalenia odsetka rodzin dotkniętych bezrobociem zapytaliśmy respondentów, czy ktoś z ich gospodarstwa domowego jest teraz bez pracy, poszukuje jej i byłby gotów zatrudnić się w najbliższym czasie. Z deklaracji uzyskanych w marcowym i kwietniowym sondażu wynika, że osoby bezrobotne i poszukujące pracy można obecnie spotkać w mniej więcej co piątej rodzinie (21%). Wynik ten wskazuje, że w ciągu ostatniego roku odsetek rodzin bezpośrednio doświadczających bezrobocia zmniejszył się o 2 punkty procentowe (z 23% w 2015 roku). Patrząc natomiast z dłuższej perspektywy można zauważyć, że problem bezrobocia w rodzinach respondentów od trzech lat systematycznie maleje, a równie niskie jak obecnie wskaźniki deklaracji w tym zakresie notowaliśmy ostatnio w kwietniu 2008 roku. Wcześniej i później były one wyższe, z czego najwyższe

¹ Badania „Aktualne problemy i wydarzenia” (310 i 311) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganych komputerowo (CAPI) w dniach 2–9 marca oraz 31 marca–7 kwietnia 2016 roku na próbach losowych dorosłych mieszkańców Polski liczących łącznie 2138 osób.

² Łącznie w obu badaniach liczyli oni 181 osób, co – po wykluczeniu odmów odpowiedzi na pytanie o sytuację zawodową – stanowi niespełna 9% badanych.

obserwowaliśmy w latach 2002–2007, kiedy to problem bezrobocia w swoim gospodarstwie dostrzegał mniej więcej co trzeci respondent (od 32% do 38% wskazań). Warto dodać, że trend związany z wyrażanymi deklaracjami dotyczącymi bezrobocia w gospodarstwach domowych respondentów jest spójny ze zmianami wartości wskaźników bezrobocia publikowanych przez GUS³.

Tabela 1

Czy ktoś z Pana(i) gospodarstwa domowego jest obecnie bezrobotny, szuka pracy i byłby gotów podjąć ją w najbliższym czasie?*	Wskazania respondentów według terminów badań															
	IV 2001	IV 2002	III 2003	III 2004	III 2005	III 2006	III 2007	IV 2008	III 2009	III-IV 2010	III-IV 2011	III-IV 2012	III-IV 2013	III-IV 2014	III-IV 2015	III-IV 2016
	w procentach															
Tak	26	35	37	33	38	33	32	21	25	23	26	24	29	25	23	21
Nie	74	65	63	67	61	66	68	79	75	77	74	76	71	75	76	79
Trudno powiedzieć	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0

* W latach 2001–2004 pytaliśmy, czy ktoś w gospodarstwie domowym jest obecnie bezrobotny, nie precyzując, kogo uznaje się za bezrobotnego

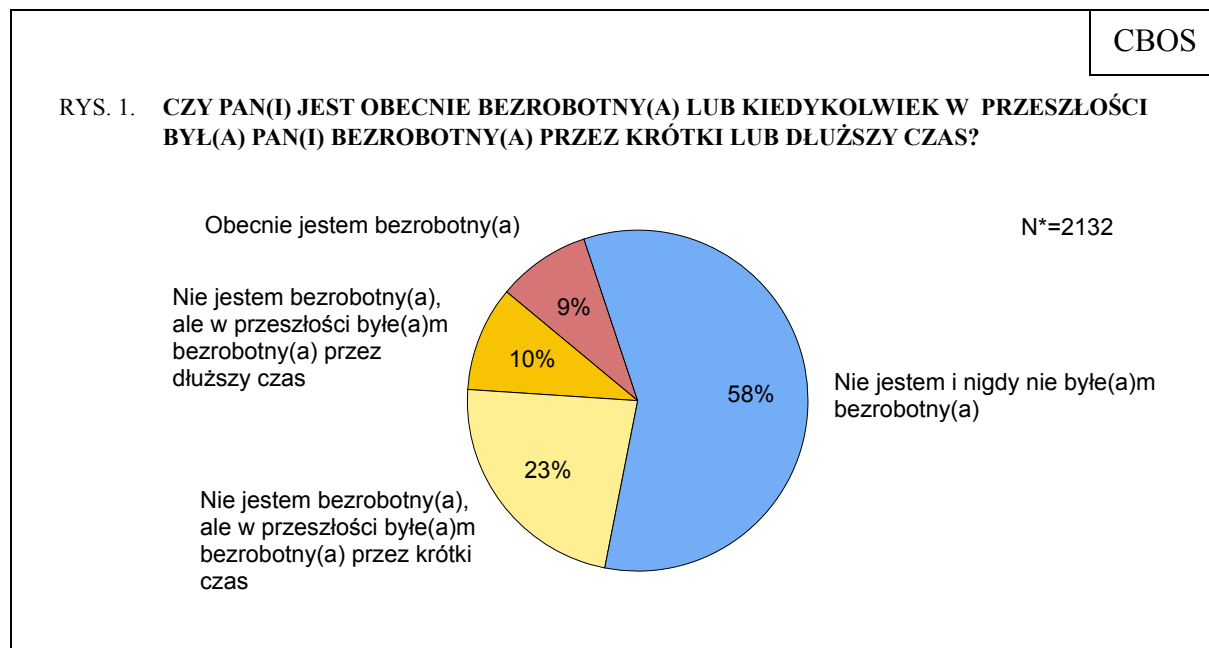
Na problem bezrobocia w swoich rodzinach (rozumianego jako brak zatrudnienia powiązany z poszukiwaniem pracy i gotowością do szybkiego jej podjęcia) tradycyjnie najczęściej zwracają uwagę respondenci o najniższych dochodach *per capita* (43% wskazań) i najgorzej oceniający sytuację materialną swoich gospodarstw domowych (38%), a ponadto w wieku od 18 do 24 lat (30%). Uwzględniając status zawodowy można stwierdzić, że – poza bezrobotnymi – są to przede wszystkim gospodynie domowe (34%) i robotnicy niewykwalifikowani (27%) – zob. tabela aneksowa 1.

OSOBISTE DOŚWIADCZENIA ZWIĄZANE Z BEZROBOCIEM

Pytając o osobistą sytuację respondentów celowo nie precyzowaliśmy, kogo można uznać za bezrobotnego, zdając się na ich subiektywną ocenę i własną definicję bezrobocia. Zgodnie z uzyskanymi deklaracjami, osoby w swoim przekonaniu bezrobotne stanowiły w marcu i kwietniu br. 9% ogółu badanych. Dodatkowo jedna trzecia dorosłych Polaków (33%) to osoby, które w przeszłości pozostawały bez pracy – przez krótszy (23%) lub dłuższy czas (10%). Bezrobocia do tej pory nie doświadczyło niemal trzy piąte badanych (58%). W ciągu ostatniego roku deklaracje respondentów dotyczące pozostawiania bez pracy nieco

³ www.stat.gov.pl

się poprawiły. Ubyło (o 3 punkty procentowe) osób określających się jako aktualnie bezrobotne, przybyło zaś (o 2 punkty) tych, które nigdy nie doświadczyły bezrobocia. Odsetek osób określających się jako bezrobotne jest obecnie najniższy od kwietnia 2008 roku.

* Łączna liczba badanych w badaniach z marca i kwietnia 2016

Tabela 2

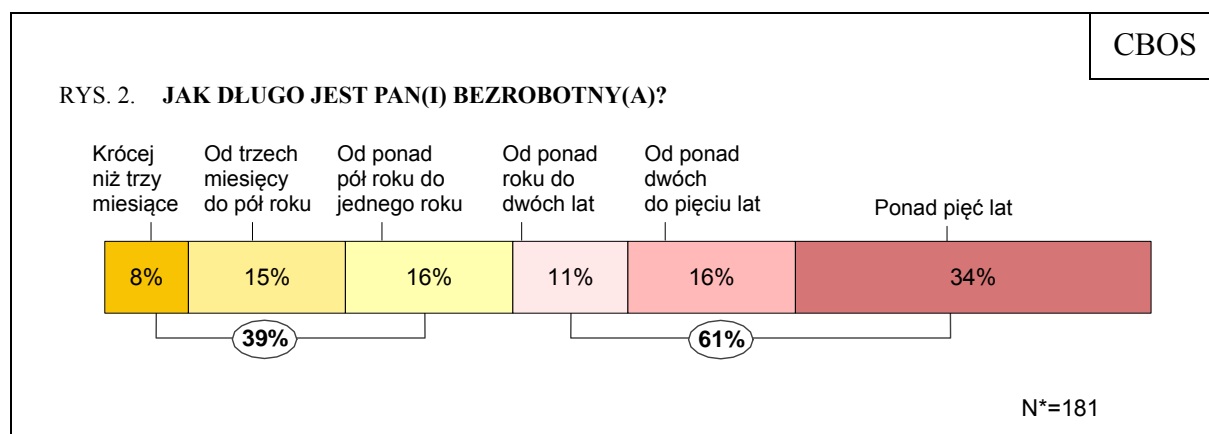
Czy Pan(i) jest obecnie bezrobotny(a) lub kiedykolwiek w przeszłości był(a) Pan(i) bezrobotny(a) przez krótki lub dłuższy czas?	Wskazania respondentów według terminów badań															
	IV 2001	IV 2002	III 2003	III 2004	III 2005	III 2006	III 2007	IV 2008	III 2009	III-IV 2010	III-IV 2011	III-IV 2012	III-IV 2013	III-IV 2014	III-IV 2015	III-IV 2016
	w procentach															
Nie jestem i nigdy nie byłem(a)m bezrobotny(a)	67	65	64	63	63	61	61	66	64	65	59	61	54	56	56	58
Nie jestem bezrobotny(a), ale w przeszłości byłem(a)m bezrobotny(a) przez krótki czas	11	12	13	17	16	16	16	19	16	17	21	20	20	22	23	23
Nie jestem bezrobotny(a), ale w przeszłości byłem(a)m bezrobotny(a) przez dłuższy czas	6	5	4	6	7	8	8	6	9	8	9	8	11	9	9	10
Obecnie jestem bezrobotny(a)	16	18	19	14	14	15	15	9	11	10	11	11	15	13	12	9

Osobiste doświadczenia związane z bezrobociem są zróżnicowane przede wszystkim w zależności od sytuacji materialnej badanych, która – jak się można domyślać – stanowi konsekwencję pozostawania bez pracy (zob. tabela aneksowa 2). Do bezrobotnych częściej niż pozostali zaliczają się ankietowani dysponujący najniższym dochodem w przeliczeniu

na osobę w gospodarstwie domowym (26% wskazań w tej grupie) oraz najgorzej oceniający sytuację materialną swoich rodzin (23%). Z kolei respondenci, którzy nigdy nie doświadczyli bezrobocia, to – jak wynika z deklaracji – głównie osoby najstarsze, mające co najmniej 65 lat (87% wskazań), a w drugiej kolejności także najmłodsi badani – w wieku od 18 do 24 lat (73%). Nieco częściej niż inni są w tej grupie ankietowani legitymujący się wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym (72%), respondenci o najwyższych dochodach *per capita* (70%), najczęściej praktykujący religijnie (69%), a w grupach zawodowych – uczniowie i studenci (89%), emeryci (86%), renciści (70%), a w dalszej kolejności także rolnicy (68%) oraz kadra kierownicza i specjaliści wyższego szczebla (65%). Z jednej strony są to zatem przedstawiciele młodego pokolenia, które dopiero wchodzi na rynek pracy – bardziej przyjazny niż jeszcze kilka czy kilkanaście lat temu, a z drugiej strony najstarsi respondenci, których aktywność zawodowa w mniejszym lub większym zakresie przypadła na okres PRL, kiedy to oficjalnie bezrobocie nie istniało.

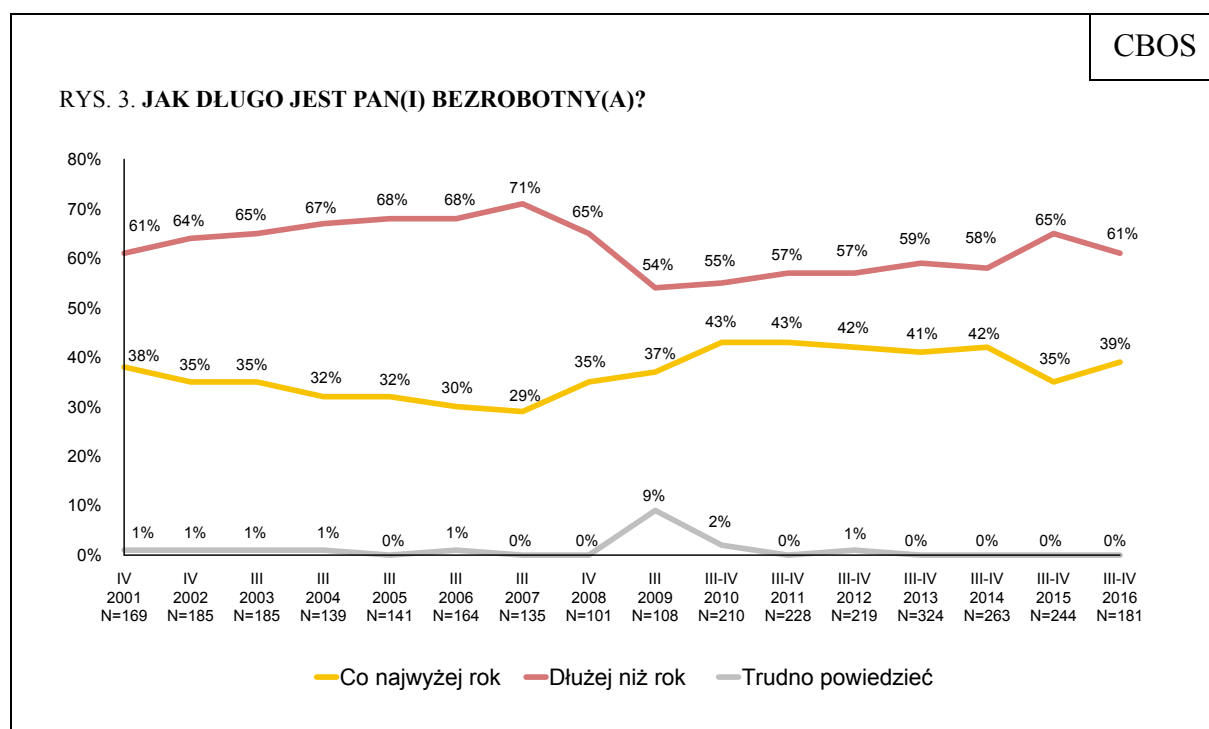
CZAS POZOSTAWANIA BEZ PRACY

Bezrobocie w Polsce ma niezmiennie w przeważającej mierze charakter bezrobocia długotrwałego. Z aktualnych deklaracji wynika, że trzy piąte osób bezrobotnych (61%) pozostaje bez pracy dłużej niż rok, w tym jedna szóstą (16% bezrobotnych) nie ma zatrudnienia od ponad dwóch do pięciu lat, zaś jedna trzecia (34%) nie pracuje od ponad pięciu lat. Wśród badanych deklarujących bezrobocie nie dłuższe niż rok (łącznie to mniej więcej dwie piąte wszystkich bezrobotnych – 39%) znaczną część (16% ogółu bezrobotnych) stanowią osoby pozostające bez pracy ponad sześć miesięcy, 15% bezrobotnych nie pracuje od trzech miesięcy do pół roku, a co dwunasty (8%) stracił pracę w ostatnim kwartale.

* Łączna liczba bezrobotnych w badaniach z marca i kwietnia 2016

Przewaga osób pozostających bez pracy dłużej niż rok nad tymi, które straciły zatrudnienie w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy przed badaniem, jest wyraźna od początku monitorowania przez nas tej kwestii, przy czym o ile w latach 2001–2007 przewaga ta systematycznie rosła, o tyle w latach 2008–2009 nastąpiło dość wyraźne odwrócenie tego trendu, a następnie jego względna stabilizacja, aż do wiosny ubiegłego roku – kiedy to znowu znacząco (o 7 punktów procentowych) zwiększyła się przewaga osób pozostających bez pracy dłużej niż rok nad mającymi status bezrobotnych nie dłużej niż przez 12 miesięcy. Obecnie nastąpiła niejako korekta ubiegłorocznego wahaniecia, przez co aktualne deklaracje bezrobotnych odnoszące się do okresu ich dezaktywizacji zawodowej są wyraźnie zbliżone do tych z lat 2011–2014. Od ubiegłego roku wyraźnie przybyło deklaracji pozostawania bez pracy od trzech miesięcy do pół roku (wzrost z 9% do 15%), ubyło zaś wskazujących na ponad dwuletni okres bezrobocia (spadek z 56% do 50%).

W badaniach z lat 2010–2016 połączono liczby bezrobotnych z prób z marca i z kwietnia

Tabela 3

Jak długo jest Pan(i) bezrobotny(a)?	Wskazania bezrobotnych według terminów badań															
	IV 2001	IV 2002	III 2003	III 2004	III 2005	III 2006	III 2007	IV 2008	III 2009	III-IV 2010	III-IV 2011	III-IV 2012	III-IV 2013	III-IV 2014	III-IV 2015	III-IV 2016
	N=															
	169	185	185	139	141	164	135	101	108	210	228	219	324	263	244	181
	w procentach															
Krócej niż trzy miesiące	12	8	11	8	9	5	17	12	13	10	9	14	10	14	10	8
Od trzech miesięcy do pół roku	11	9	9	9	13	13	6	8	13	17	18	14	14	15	9	15
Od ponad pół roku do jednego roku	15	18	15	15	10	12	6	15	11	16	16	14	17	13	16	16
Od ponad roku do dwóch lat	15	19	18	17	14	16	7	6	17	13	13	12	14	12	9	11
Dłużej niż dwa lata	46	45	47	50	54	52	64	58	37	42	44	45	45	46	56	50
w tym:																
– od ponad dwóch do pięciu lat	-	-	-	-	27	23	25	22	18	10	15	17	13	17	19	16
– ponad pięć lat	-	-	-	-	27	29	39	36	19	32	29	28	32	29	37	34
Trudno powiedzieć	1	1	1	1	0	1	0	0	9	2	0	1	0	0	0	0

W badaniach z lat 2010–2016 połączono liczby bezrobotnych z prób z marca i z kwietnia

Porównanie cech społeczno-demograficznych respondentów pozostających bez pracy ponad rok oraz tych, którzy są bezrobotni krócej, ukazuje pewne różnice w składzie społecznym obu grup. Długookresowe bezrobocie wiąże się przede wszystkim ze starszym wiekiem respondentów oraz gorszym wykształceniem, a także z najniższym poziomem uzyskiwanych dochodów *per capita* w gospodarstwie domowym. Relatywnie częściej niż inni dłużej niż rok bez pracy pozostają także mieszkańcy małych miast.

REJESTRACJA W URZĘDZIE PRACY

Z deklaracji bezrobotnych wynika, że jedynie połowa z nich (50%) zarejestrowana jest w urzędzie pracy. Odsetek takich deklaracji jest wyraźnie niższy niż w poprzednich latach (od ubiegłego roku spadek o 6 punktów procentowych).

Tabela 4

Czy jest Pan(i) obecnie zarejestrowany(a) w urzędzie pracy jako bezrobotny(a)?	Wskazania bezrobotnych według terminów badań															
	IV 2001	IV 2002	III 2003	III 2004	III 2005	III 2006	III 2007	IV 2008	III 2009	III-IV 2010	III-IV 2011	III-IV 2012	III-IV 2013	III-IV 2014	III-IV 2015	III-IV 2016
	N=															
	169	185	185	139	141	164	135	101	108	210	228	219	324	263	244	181
	w procentach															
Tak	75	78	74	70	70	72	65	67	46	56	58	59	59	55	56	50
Nie	25	22	26	30	30	28	35	33	54	44	42	41	41	45	44	50

W badaniach z lat 2010–2016 połączono liczby bezrobotnych z prób z marca i z kwietnia

Deklaracje rejestracji w urzędzie pracy najczęściej składają bezrobotni z miast liczących do 20 tys. mieszkańców (71% deklaracji) oraz największych aglomeracji (74%), o relatywnie niskich, choć nie najniższych dochodach *per capita* (65%), niezadowoleni ze swojej sytuacji materialnej (63%) oraz mający od 25 do 34 lat (59%).

ŹRÓDŁA UTRZYMANIA

Podobnie jak w latach ubiegłych, zdecydowana większość bezrobotnych (73%, wzrost od ubiegłego roku o 5 punktów procentowych) przyznaje, że podstawowym źródłem ich utrzymania są dochody uzyskiwane przez innych członków rodziny. Z własnej pracy – głównie dorywczej (19%), a sporadycznie stałej (2%) lub z drobnego handlu (2%) – utrzymuje się niespełna jedna czwarta zdeklarowanych bezrobotnych (łącznie 23%, spadek o 4 punkty), natomiast oszczędności w celu przeżycia wykorzystuje mniej więcej jedna siódma (14%, wzrost o 2 punkty). Świadczenia z opieki społecznej, instytucji charytatywnych oraz Kościoła stanowią podstawowe źródło środków do życia dla 13% respondentów pozostających bez pracy (spadek o 3 punkty), zaś głównie z zasiłku dla bezrobotnych żyje co dwunasty (8%, wzrost o 3 punkty). Tradycyjnie jedynie nieliczni przyznają, że utrzymują się na ogół z wyprzedaży posiadanych przedmiotów (1%). Tym razem w badanej próbie nie znalazł się nikt, kto przyznałby, że żyje ze środków finansowych zdobytych nieuczciwie.

Tabela 5

Z czego przede wszystkim utrzymuje się Pan(i) obecnie? N=	Wskazania bezrobotnych według terminów badań															
	IV 2001	IV 2002	III 2003	III 2004	III 2005	III 2006	III 2007	IV 2008	III-IV 2010	III-IV 2011	III-IV 2012	III-IV 2013	III-IV 2014	III-IV 2015	III-IV 2016	
	169	185	185	139	141	164	135	101	210	228	219	324	263	244	181	
	w procentach															
Pozostają na utrzymaniu członków rodziny	81	70	75	76	68	71	75	76	69	71	70	71	66	68	73	
Z prac dorywczych	44	39	45	40	39	47	30	33	26	24	27	22	29	26	19	
Z oszczędności	20	9	13	13	13	13	8	9	10	15	13	16	13	12	14	
Z pomocy opieki społecznej, instytucji charytatywnych, Kościoła	12	19	12	16	17	16	20	16	14	11	10	15	14	16	13	
Z zasiłku dla bezrobotnych	15	25	12	20	9	11	11	9	12	10	13	11	9	5	8	
Z drobnego handlu	8	5	4	6	7	7	1	2	2	2	1	2	1	1	2	
Z prac stałych	1	2	2	5	1	1	1	0	1	0	1	2	1	0	2	
Z wyprzedaży posiadanych przedmiotów	6	0	3	6	1	4	0	0	1	1	1	1	0	2	1	
Z pieniędzy zdobytych nieuczciwie	3	2	2	4	3	4	2	1	0	0	0	2	1	1	0	
Trudno powiedzieć	2	1	0	2	2	1	2	0	2	2	3	0	2	2	1	

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondenci mogli wskazać kilka źródeł utrzymania
W badaniach z lat 2010–2016 połączono liczby badanych z prób z marca i z kwietnia

POSZUKIWANIE ZATRUDNIENIA I GOTOWOŚĆ DO PODJĘCIA PRACY

Z deklaracji bezrobotnych wynika, że mniej więcej trzy piąte spośród nich (61%, spadek od ubiegłego roku aż o 9 punktów procentowych) chciałoby zmienić swoją sytuację i poszukuje zatrudnienia (56%, spadek o 10 punktów) lub już je znalazło (5%, wzrost o 1 punkt)⁴. Niemal dwie piąte (39%) stanowią natomiast ci zdeklarowani bezrobotni, którzy nie podejmują żadnych działań w tym kierunku, co – przyjmując definicję, że bezrobotny to człowiek, który nie ma stałego zatrudnienia, ale jest gotów podjąć pracę i aktywnie jej poszukuje – sprawia, że ich status jako bezrobotnych można podać w wątpliwość. Od ostatniego pomiaru odsetek bezrobotnych, którzy nie poszukują pracy, wzrósł o 8 punktów procentowych.

Tabela 6

Czy obecnie poszukuje Pan(i) pracy?	Wskazania bezrobotnych według terminów badań													
	III 2003	III 2004	III 2005	III 2006	III 2007	IV 2008	III 2009	III-IV 2010	III-IV 2011	III-IV 2012	III-IV 2013	III-IV 2014	III-IV 2015	III-IV 2016
	N=													
	185	139	141	164	135	101	108	210	228	219	324	263	244	181
	w procentach													
Tak	82	83	73	79	69	72	65	73	76	68	73	71	66	56
Nie, mam pracę załatwioną i czekam na jej podjęcie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	5	6	4	5
Nie	18	18	27	21	31	28	35	27	24	26	22	23	31	39

W badaniach z lat 2010–2016 połączono liczby badanych z prób z marca i z kwietnia

W ciągu ostatniego roku nieznacznie zmniejszył się odsetek bezrobotnych skłonnych zatrudnić się jak najszybciej (z 61% do 58%). Brak gotowości do natychmiastowego rozpoczęcia pracy zgłasza o 3% respondentów więcej niż przed rokiem (wzrost z 36% do 39%). Tym samym aktualny odsetek zdeklarowanych bezrobotnych niegotowych do szybkiego podjęcia zatrudnienia jest po raz kolejny najwyższy od czasu, kiedy zaczęliśmy monitorować tę kwestię.

⁴ Od 2012 roku stosujemy nieco zmodyfikowany wskaźnik, w którym oprócz odpowiedzi „poszukuję pracy” i „nie poszukuję pracy” występuje dodatkowa kategoria „mam pracę załatwioną i czekam na jej podjęcie”.

Tabela 7

Czy jest Pan(i) gotowy(a) podjąć pracę w tym lub następnym tygodniu?	Wskazania bezrobotnych według terminów badań											
	III 2005	III 2006	III 2007	IV 2008	III 2009	III-IV 2010	III-IV 2011	III-IV 2012	III-IV 2013	III-IV 2014	III-IV 2015	III-IV 2016
	w procentach											
N=	141	164	135	101	108	210	228	219	324	263	244	181
Tak	78	78	69	60	67	72	71	71	73	73	61	58
Nie	19	19	29	33	29	27	28	27	25	25	36	39
Trudno powiedzieć	3	3	2	7	4	1	1	2	1	2	3	3

W badaniach z lat 2010–2016 połączono liczby badanych z prób z marca i z kwietnia

Tych, którzy określili się mianem bezrobotnych, bez względu na wyrażaną gotowość do podjęcia pracy, pytaliśmy też o to, do jakiego rodzaju wyrzeczeń są skłonni, aby otrzymać zatrudnienie. Z deklaracji wynika, że dwie trzecie bezrobotnych (67%) stanowią osoby, które w celu znalezienia pracy gotowe są do przekwalifikowania się lub nauczania się nowego zawodu. Niespełna trzy piąte (57%) zgodziłoby się na pracę poza miejscem zamieszkania i związane z tym dojazdy, a mniej niż połowa (45%) podjęłaby każdą pracę, nawet nisko płatną lub niezwiązaną z wyuczonym zawodem. Niespełna jedna trzecia (31%) deklaruje chęć skorzystania z przyznawanych przez urząd pracy pieniędzy na założenie własnej firmy, a jedna czwarta (26%) wyraża gotowość do pracy za granicą. Tradycyjnie najrzadziej deklarowana jest przez bezrobotnych gotowość do zmiany miejsca zamieszkania. Przeprowadzkę do innej miejscowości, gdyby wiązało się to z gwarancją zatrudnienia, podjąłby obecnie tylko co piąty spośród nich (20%).

Skłonność bezrobotnych do różnego rodzaju wyrzeczeń i poświęceń w celu podjęcia zatrudnienia zmienia się w zależności od obiektywnych trudności związanych ze znalezieniem pracy, których wyrazem jest rejestrowany wskaźnik bezrobocia. W porównaniu z rokiem ubiegłym aktualnie bezrobotni są wyraźnie mniej skłonni „dostosować się” do rynku pracy. Wyraźnie zmniejszyła się przede wszystkim ich gotowość do podjęcia każdej pracy, nawet nisko płatnej i niezwiązanej z wyuczonym zawodem (spadek wskazań o 15 punktów procentowych), zdecydowanie mniej bezrobotnych byłoby skłonnych skorzystać z przyznawanych przez urząd pracy pieniędzy na założenie własnej działalności gospodarczej (spadek o 10 punktów), podjąć pracę poza miejscem zamieszkania, co wiązałoby się z dojazdami (spadek o 9 punktów), czy też przekwalifikować się (spadek o 8 punktów). Mniejsza niż przed rokiem jest też gotowość bezrobotnych do podjęcia pracy za granicą (spadek o 7 punktów) oraz do zmiany miejsca zamieszkania w celu znalezienia pracy (spadek o 6 punktów).

Tabela 8

Czy jest Pan(i) gotowy(a):	Odpowiedzi twierdzące bezrobotnych według terminów badań													
	III 2004	III 2005	III 2006	III 2007	IV 2008	III 2009	III-IV 2010	III-IV 2011	III-IV 2012	III-IV 2013	III-IV 2014	III-IV 2015	III-IV 2016	
	N=													
	139	141	164	135	101	108	210	228	219	324	263	244	181	
	w procentach													
– przekwalifikować się, nauczyć się nowego zawodu	87	77	72	74	66	71	73	73	80	79	73	75	67	
– podjąć pracę poza miejscem zamieszkania, dojeżdżać do pracy	79	69	70	65	58	61	62	60	68	66	67	66	57	
– podjąć każdą pracę, nawet nisko płatną lub niezwiązaną z wyuczonym zawodem	68	62	64	52	41	44	47	42	60	56	57	60	45	
– skorzystać z przyznawanych przez urząd pracy pieniędzy na założenie własnej firmy	-	37	37	37	30	32	40	41	47	46	41	41	31	
– podjąć pracę za granicą	51	42	53	39	26	30	33	33	38	37	39	33	26	
– zmienić miejsce zamieszkania, żeby znaleźć pracę	32	36	37	31	28	31	24	25	35	28	32	26	20	

W badaniach z lat 2010–2016 połączono liczby badanych z prób z marca i z kwietnia

SPÓLECZNY ZAKRES BEZROBOCIA

Obraz bezrobocia jest uzależniony między innymi od tego, w jaki sposób definiujemy to zjawisko. Opierając się na badaniach, które prowadzimy od 2005 roku, przedstawiamy cztery wskaźniki bezrobocia – a właściwie cztery kategorie bezrobotnych. Pierwszą stanowią badani, którzy deklarują, że obecnie są bezrobotni; drugą tworzą ankietowani dodatkowo twierdzący, że poszukują pracy i są gotowi podjąć ją w najbliższym czasie; trzecią – zaliczający się do grona bezrobotnych i zarejestrowani w urzędzie pracy; czwartą (powstałą z zastosowania wszystkich przyjętych kryteriów) stanowią ci, którzy uznają się za bezrobotnych i jednocześnie są zarejestrowani w urzędzie pracy, poszukują zatrudnienia oraz są gotowi szybko je podjąć.

Analiza wskaźników bezrobocia obliczonych dla ogółu bezrobotnych wskazuje, że tradycyjnie ma ono najszerszy zakres wtedy, gdy bierzemy pod uwagę tylko subiektywne poczucie badanych (9%). Zasięg bezrobocia dość znacząco zawęża się, gdy uwzględnimy dodatkowo informacje o podejmowaniu przez nich działań mających na celu znalezienie pracy i deklaracje dotyczące gotowości szybkiego jej rozpoczęcia (5%), a także gdy bierzemy pod uwagę fakt rejestracji w urzędzie pracy (4%). Jeszcze niższe wskaźniki bezrobocia

uzyskujemy – co oczywiste – wówczas, gdy stosujemy wszystkie wymienione kryteria łącznie (3%). Pokazuje to, w jakim stopniu społeczny zakres bezrobocia zależy od przyjętej definicji tego zjawiska.

		CBOS
Wskaźniki bezrobocia (według CBOS)		
Badani uznający się za bezrobotnych		9%
Badani uznający się za bezrobotnych oraz deklarujący, że poszukują pracy i gotowi są podjąć ją w najbliższym czasie		5%
Badani uznający się za bezrobotnych oraz deklarujący, że są zarejestrowani w urzędzie pracy		4%
Badani uznający się za bezrobotnych oraz deklarujący, że są zarejestrowani, poszukują pracy i gotowi są podjąć ją w najbliższym czasie		3%

Na podstawie badań z marca i kwietnia 2016 łącznie

Porównując w czasie uzyskiwane w naszych badaniach dane, można zauważyć, że aktualne wartości wszystkich wskaźników bezrobocia należą do najniższych lub wręcz są najniższe od czasu, kiedy je monitorujemy, co oznacza, że w porównaniu z poprzednim pomiarem zakres bezrobocia – jakkolwiek monitorowany – wyraźnie się zmniejszył.

Tabela 9

Terminy badań	Badani uznający się za bezrobotnych			
	ogółem	oraz deklarujący, że:		
		poszukują pracy i gotowi są podjąć ją w najbliższym czasie	są zarejestrowani w urzędzie pracy	są zarejestrowani, poszukują pracy i gotowi są podjąć ją w najbliższym czasie
w procentach				
III 2005	14	9	10	8
III 2006	15	11	11	8
III 2007	15	8	9	6
IV 2008	9	5	6	4
III 2009	11	7	5	4
III–IV 2010	10	7	6	5
III–IV 2011	11	7	6	5
III–IV 2012	11	7	6	5
III–IV 2013	15	10	9	7
III–IV 2014	13	8	7	6
III–IV 2015	12	7	7	5
III–IV 2016	9	5	4	3

W badaniach z lat 2010–2016 połączono próby z marca i z kwietnia

Systematyczna poprawa rzeczywistej sytuacji na rynku pracy w Polsce notowana w ostatnich latach przez GUS⁵ znajduje odzwierciedlenie w naszych badaniach dotyczących bezrobocia. Wynika z nich, że od trzech lat regularnie zmniejszają się – bazujące na deklaracjach respondentów – wskaźniki bezrobocia. Zgodnie z nimi, aktualnie problem bezrobocia dotyczy 21% gospodarstw domowych (spadek od ubiegłego roku o 2 punkty procentowe), mianem bezrobotnego określa się 9% dorosłych Polaków (spadek o 3 punkty), przy czym jedynie co dwudziesty nie ma pracy, poszukuje zatrudnienia oraz wyraża gotowość podjęcia pracy w najbliższym czasie (5%, spadek o 2 punkty). Jeszcze mniej liczną grupę stanowią bezrobotni zarejestrowani w urzędzie pracy (4% ogółu badanych, spadek o 3 punkty), a jedynie trzech na stu dorosłych Polaków spełnia wszystkie z wyżej wymienionych kryteriów (3%, spadek o 2 punkty).

Analizując wyniki badań w dłuższej perspektywie, można stwierdzić, że gotowość osób bezrobotnych do różnego rodzaju poświęceń w celu znalezienia zatrudnienia rośnie wraz z poziomem bezrobocia. W sytuacji, gdy realna stopa bezrobocia spada, osoby pozostające bez pracy w mniejszym stopniu gotowe są ponosić określone wyrzeczenia lub podejmować starania w celu znalezienia zatrudnienia. Tym samym w ostatnich latach wyraźnie zmniejszyła się skłonność osób bezrobotnych do podejmowania różnego typu działań, by swój status na rynku pracy zmienić. Zdecydowanie rzadziej niż w poprzednich latach wyrażają oni gotowość do podjęcia pracy, która byłaby z jakiegoś powodu niesatysfakcjonująca (spadek wskazań od ubiegłego roku o 15 punktów procentowych), mniej chętnie rozważają możliwość skorzystania z dofinansowania na założenie własnej działalności gospodarczej (spadek o 10 punktów). Spadła ich akceptacja dojazdów do pracy (spadek o 9 punktów), konieczności wyprowadzenia się za pracą do innej miejscowości lub za granicę (spadek odpowiednio o 6 i 7 punktów procentowych) czy też przekwalifikowania się w celu znalezienia zatrudnienia (spadek o 7 punktów).

⁵ Dla przykładu: według danych GUS, stopa rejestrowanego bezrobocia w Polsce w marcu br. wyniosła 10,0%, co stanowi spadek o 1,5 punktu procentowego w stosunku do roku poprzedniego, o 3,5 punktu w stosunku do marca 2014 r. oraz o 4,3 punktu w stosunku do marca 2013 r. (<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/stopa-bezrobocia-w-latach-1990-2016,4,1.html>).

Generalnie, ci, którzy obecnie określają się mianem bezrobotnych, wyraźnie rzadziej niż w poprzednich latach przyznają, że w ogóle poszukują pracy (56%, spadek od poprzedniego pomiaru o 10 punktów procentowych) oraz są gotowi do szybkiego jej podjęcia (58%, spadek o 3 punkty), co w świetle niektórych definicji bezrobocia nie pozwala *de facto* traktować ich jako bezrobotnych. Zatem rygorystyczne pojmowanie bezrobocia, zgodnie z którym bezrobotny to osoba zarejestrowana w urzędzie pracy, poszukująca zatrudnienia i gotowa do jego podjęcia w najbliższym czasie, każe nam – na podstawie deklaracji ankietowanych – jako bezrobotnych traktować zaledwie 3% spośród ogółu badanych (o 2% mniej niż przed rokiem).

Opracował
Rafał BOGUSZEWSKI